

HODNOTENIE PROGRAMU PREVENČIE UNPLUGGED A UŽIVANIE NÁVYKOVÝCH LÁTOK SLOVENSKÝMI ŠKOLÁKMI

Podakovanie
Realizované s finančnou podporou Ministerstva zdravotníctva SR – v rámci účelovej dotácie na podporu protidrogových aktivít na rok 2018, Zmluva č. 191/2018 a Agentúry na podporu výskumu a vývoja na základe zmluvy č. APVV-15-0662 a Kultúrnej a edukačnej grantovej agentúry KEGA 016UPJŠ-4/2017

Marcela Štefaňáková¹, Lucia Hricová², Anna Janovská², Oľga Orosová²

¹ Katedra psychológie, ² Katedra pedagogickej psychológie a psychológie zdravia, Filozofická fakulta, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

E-mail: marcela.stefanakova@upjs.sk

Ciele

Zistiť:

- ✓ Aká je skúsenosť žiakov s programom Unplugged
- ✓ Rodové rozdiely v skúsenosti s programom Unplugged
- ✓ Vzťah medzi touto skúsenosťou, užívaním návykových látok (fajčenie, pitie alkoholu) a odmietaním návykových látok v čase po absolvovaní programu Unplugged

Východiská

Program univerzálnej prevencie užívania návykových látok Unplugged (www.eudap.net) bol implementovaný na základných školách na Slovensku v šk.roku 2017/2018. Súčasťou overovania efektívnosti programu je monitorovanie kvality jeho implementácie. Jednou z najdôležitejších dimenzií implementačnej kvality je vnímanosť cieľovej skupiny (hodnotenie a reakcie žiakov na preventívny program) (Pearson et al., Durlak, DuPre, 2008).

Tab 1 Deskriptívna štatistika skúmaných premenných

Premenná	TR	SR	Priemer (SD)	Me	Priemer (SD) Chlapci (n=308)	Priemer (SD) Dievčatá (n=319)	sig
FA ¹	1-5	1-4	1.13 (0.02)	1.00	1.10 (0.40)	1.17 (0.60)	0.570
ALK ²	1-5	1-4	1.30 (0.03)	1.00	1.35 (0.65)	1.27 (0.60)	0.075
OFA ³	1-5	1-4	3.60 (0.03)	4.00	3.63 (0.76)	3.57 (0.86)	0.368
OALK ⁴	1-5	1-4	3.55 (0.03)	4.00	3.54 (0.80)	3.53 (0.88)	0.544
VNOV ⁵	3-12	3-12	6.23 (0.99)	6.00	6.35 (2.22)	6.25 (1.92)	0.064
EMOR ⁶	4-16	4-16	9.08 (0.14)	9.00	9.11 (2.91)	9.04 (3.00)	0.827
KOGS ⁷	3-12	3-12	6.86 (0.11)	7.00	6.79 (2.31)	6.86 (2.25)	0.860
RPR ⁸	3-12	3-12	7.07 (0.11)	7.00	7.12 (2.22)	7.11 (2.20)	0.953
TÍMP ⁹	5-20	5-20	12.26 (0.16)	12.00	12.12 (3.34)	12.45 (3.28)	0.936
INTR ¹⁰	2-8	2-8	4.72 (0.09)	4.00	4.74 (1.89)	4.86 (2.02)	0.547
NEGV ¹¹	6-24	6-24	8.61 (0.17)	7.00	9.73 (4.12)	8.22 (2.89)	p_α<0.001
SOCV ¹²	2-8	2-8	2.92 (0.07)	2.00	3.17 (1.59)	2.95 (1.47)	0.069

¹ Fajčenie; ² Užívanie alkoholu; ³ Spôsobilosť odmietnuť fajčenie; ⁴ Spôsobilosť odmietnuť alkohol; ⁵ Vyhľadávanie nového; ⁶ Emocionálna regulácia; ⁷ Zlepšenie kognitívnych spôsobilostí; ⁸ Riešenie problémov; ⁹ Tímová práca; ¹⁰ Integrácia s rodinou; ¹¹ Negatívny vplyv programu; ¹² Sociálne vylúčenie; TR=teoretický rozsah; SR=skutočný rozsah; Me=Median; SD=štandardná odchýlka; ^{1,2,3,4,10,11,12} = Mann-Whitney U-test; ^{5,6,7,8,9} = t-test pre nezávislé výbery

Metódy

VZORKA

- 627 školákov 7.ročníka základných škôl z celého Slovenska
- priemerný vek 13,5 roka
- 50,9% dievčat

METODIKY

- Frekvencia užívania alkoholu a fajčenia za posledných 30 dní: 5 bodová škála (ani raz; raz; 2-4 krát; 5 a viac krát) (Hibell et al., 2012).
- Spôsobilosť odmietnuť fajčenie a alkohol ponúknuté najlepším priateľom: 5 bodová škála (určite neodmietnem; asi neodmietnem; asi odmietnem; určite odmietnem).
- Skúsenosť žiakov s programom: upravená verzia škály The Youth Experience Survey 2.0 (Hansen, Larson, 2005). 28 položiek v 8 subškálach: vyhľadávanie nového (C_α=0.719), emocionálna regulácia (C_α=0.784), zlepšenie kognitívnych spôsobilostí (C_α=0.743), riešenie problémov (C_α=0.734), tímová práca (C_α=0.807), integrácia s rodinou (C_α=0.865), negatívny vplyv programu (C_α=0.843), sociálne vylúčenie (C_α=0.732). 5 bodová škála (vôbec; trochu; značne; vo veľkej miere).

ANALÝZA DÁT

- T-test pre nezávislé výbery a Mann-Whitney U test
- Spearmanov korelačný koeficient

Výsledky

- ✓ Chlapci udávali vyššiu úroveň negatívneho vplyvu programu oproti dievčatám (U=32561.50, z= -3.858, p<0.001, d= 0.321).
- ✓ Fajčenie a pitie alkoholu bolo v pozitívnom vzťahu s negatívnym vplyvom, sociálnym vylúčením a vyhľadávaním nového (Tab.2).
- ✓ Pitie alkoholu bolo v negatívnom vzťahu s tímovou prácou, emocionálnou reguláciou, zlepšením kognitívnych spôsobilostí, integráciou s rodinou (Tab.2).
- ✓ Odmietanie návykových látok bolo v pozitívnom vzťahu s riešením problémov a v negatívnom vzťahu s negatívnym vplyvom (Tab.2).

Záver

Negatívne skúsenosti žiakov s programom významne súvisia s užívaním návykových látok. V budúcnosti je potrebné venovať pozornosť faktorom, ktoré súvisia s negatívnou skúsenosťou s programom ako aj ich eliminácii a tým prispieť k zvýšeniu efektivity programu.

Použitá literatúra

- Durlak, J. A., & DuPre, E. P. (2008). Implementation matters: A review of research on the influence of implementation on program outcomes and the factors affecting implementation. *American journal of community psychology*, 41(3-4), 327-350.
- EU-DAP, European drug addiction prevention trial 2012-2016. Available at: http://www.eudap.net/Research_home.aspx
- Hansen, D. M., & Larson, R. (2005). The youth experience survey 2.0: Instrument revisions and validity testing. Urbana-Champaign, IL: University of Illinois.
- Hibell, B., Guttormsson, U., Ahlström, S., Balakireva, O., Bjarnason, T., Kokkevi, A., & Kraus, L. The 2011 ESPAD Report. Substance Use Among Students in 36 European Countries. Tukholma: The Swedish Council for Information on Alcohol and other Drugs, 2012. Viitattu 27.9. 2013.
- Pearson, M., Chilton, R., Wyatt, K., Abraham, C., Ford, T., Woods, H. B., & Anderson, R. (2015). Implementing health promotion programmes in schools: a realist systematic review of research and experience in the United Kingdom. *Implementation Science*, 10(1), 149.

Tab 2 Vzťahy medzi premennými

	VNOV ⁵	EMOR ⁶	KOGS ⁷	RPR ⁸	TÍMP ⁹	INTR ¹⁰	NEGV ¹¹	SOCV ¹²
FA ¹	0.165**	0.009	-0.031	0.026	-0.033	0.031	0.190**	0.117**
ALK ²	0.096*	-0.084*	-0.084*	-0.029	-0.087*	-0.087*	0.183**	0.140**
OFA ³	-0.010	0.059	0.053	0.107*	0.030	0.015	-0.086*	-0.081
OALK ⁴	-0.030	0.080	0.058	0.102*	0.027	0.065	-0.107*	-0.057

¹ Fajčenie; ² Užívanie alkoholu; ³ Spôsobilosť odmietnuť fajčenie; ⁴ Spôsobilosť odmietnuť alkohol; ⁵ Vyhľadávanie nového; ⁶ Emocionálna regulácia; ⁷ Zlepšenie kognitívnych spôsobilostí; ⁸ Riešenie problémov; ⁹ Tímová práca; ¹⁰ Integrácia s rodinou; ¹¹ Negatívny vplyv programu; ¹² Sociálne vylúčenie; * p_α<0.05; ** p_α<0.01